

AMASYA ULUKÖY (SONİSA) SİNAN PAŞA HAMAMI*

AMASYA ULUKÖY (SONİSA) SİNAN PASHA HAMMAM

Sultan Murat TOPÇU

Prof. Dr. Erciyes Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü

stopcu@erciyes.edu.tr

 <https://orcid.org/0000-0001-6832-6531>

Özet:

Uluköy, günümüzde Amasya ilinin Taşova İlçesine bağlı bir belde merkezidir. Tarihi kaynaklarda Sonisa ismi ile adlandırılan bölge, özellikle Osmanlı döneminde bir menzil görevi görmüştür. XIV-XV. yüzyıl boyunca Anadolu'nun en önemli ticari bölgeleri arasında yer alan Amasya ve civarı, sonraki dönemlerde de bu özelliğini korumayı başarmıştır. Merzifon'dan sonra Anadolu orta koldan ayrılan sol kol güzergâhı üzerinde yer alan Sonisa, hem konumu hem de Amasya ve Tokat gibi dönemin önde gelen ticaret merkezleri ile olan bağından dolayı önemli bir menzil görevi üstlenmiştir. Sonisa'da özellikle II. Beyazid dönemi kapı ağalarından Sonisalı Hüseyin Ağa'nın girişmiş olduğu yoğun imar faaliyetleri, dönemin diğer bürokratlarının da ilgisini çekmiş ve Lala Sinan Paşa gibi devlet adamları bölgede inşa faaliyetlerinde bulunmuşlardır.

Bu çalışmada, Lala Sinan Paşa tarafından Uluköy'de (Sonisa) yaptırılmış olan ve günümüze sağlam bir şekilde ulaşmayı başarmış hamam konu olarak seçilmiştir. Hamam üzerinde inşa ya da onarım kitabeleri bulunmamaktadır. Ancak Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde bulunan Lala Sinan Paşa ibn-i Mehmed'e ait H.931/M.1526 tarihli vakfiye kaydından, yapının Lala Sinan Paşa tarafından, vakfiye tanzim tarihinden kısa bir zaman önce inşa ettirildiği anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Amasya, Uluköy, Sonisa, Hamam, Lala Sinan Paşa

Abstract:

Uluköy is a town center within the boundaries of Taşova district of Amasya province today. The region, called Sonisa in historical sources, served as a road post especially during the Ottoman period. Amasya and its surroundings which were among the most important commercial regions of Anatolia during the 14th and 15th centuries managed to preserve this feature in the following periods. Sonisa, located on the left branch route that leaving the Anatolian middle branch after Merzifon, undertook the task of an

* Bu çalışma, 22. Uluslararası Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu'nda sunulan aynı adlı bildirinin genişletilmiş şeklidir.

important road post due to its location and its connection with the leading trade centers of the period such as Amasya and Tokat. Intensive reconstruction activities undertaken by Hüseyin Ağa from Sonisa, the Chief White Eunuch of the Beyazid II period, especially in Sonisa, attracted the attention of other bureaucrats of the period. And statesmen such as Lala Sinan Pasha carried out construction activities in the region. In this study, the hammam built by Lala Sinan Pasha and in Uluköy (Sonisa) and extant has been chosen as the subject. There is no construction or repair inscription on the hammam, however it is understood from the waqfiyya of Lala Sinan Pasha ibn-i Mehmed, dated H. 931 / AD. 1526, in the Archives of the General Directorate of Foundations that the structure was built by Lala Sinan Pasha a short time before the date of the waqfiyya.

Keywords: Amasya, Uluköy, Sonisa, Hammam (Turkish Bath), Lala Sinan Paşa.

Giriş

Günümüzde Amasya İli Taşova ilçesine bağlı bir kasaba merkezi olan Uluköy, tarihte Sonisa⁴ ismi ile anılmaktadır. Bir takım siyasi olaylardan dolayı Ortaçağ kaynaklarında ismi anılan Sonisa (Esterebadi, 1990:302-303) asıl gelişimini Osmanlı dönemi ile birlikte sağlamıştır. Sonisa, Anadolu tarihi yol güzergahı üzerinde, Anadolu sol kol menzilleri içerisinde, Amasya- Niksar arasında yer almaktadır (Taeschner, 2010: 255). Sonisa'nın, Amasya ve Tokat ile olan bağlantısı bölgenin gelişmesinin de önünü açmış görünmektedir. Özellikle XV. yüzyılda Amasya ve Tokat'ın önemli birer ticaret merkezi halini almaları çevrelerinde yer alan yerleşim yerlerinin de gelişimini beraberinde getirmiştir. XVI. yüzyılda Rum Eyaletine bağlı bir kaza merkezi olan Sonisa, 1530 tarihli Muhasebe-i Vilayet-i Karaman ve Rum Defteri'ne göre, altı mahalleden oluşmakta olup, kazada iki adet cami ve bir adet hamam bulunmaktadır (387 Numaralı Karaman ve Rum Defteri, 1997: 39-40). Evliya Çelebi 1648'de Sonisa Menzili hakkında "Niksar hududunda camili, hanlı, mescitli bağ ve bahçeli mamur kasabacıktır" şeklinde bilgi vermektedir (Evliya Çelebi, 2005: 469). Bölge sonradan önemini yitirmiş ve M. 1848 tarihinde Sivas'a bağlı Irak, Taşabad, Sonisa ve Karakaya kazaları, Kaza-i Erbaa adıyla birleştirilmiştir (Kıvrım, 2014: 36).

Kaynaklardan Sonisa'da 1455 tarihinde bir cami olduğu bilinmekle beraber 1520 tarihinde Kapı Ağası Hüseyin Ağa tarafından şehirde ikinci bir cami inşa ettirildiği anlaşılmaktadır (Eyice, 1978:166-168). Yine bu dönemde kaza merkezinde "Mevlana Sinan Mescidi" adında bir mescit bulunmaktadır (Kıvrım, 2014: 44). 1455'te Hızır Paşa tarafından inşa ettirilmiş olan medrese ve 1520'de Kapı Ağası Hüseyin Ağa'nın yaptırmış olduğu medrese ile Sonisa'da iki medresenin bulunduğu kaynaklardan anlaşılmaktadır. Bahsedilen bu yapılardan hiç biri günümüze ulaşmamıştır⁵. Yukarıda bahsedilen

⁴ "Sunisa, Sanusa, Sanusat" (Hüseyin Hüsamettin, 1330:79).

⁵ Kapı Ağası Hüseyin Ağa tarafından Sonisa'da inşa edilmiş olan Cami'den günümüze birkaç bakiye ulaşabilmektedir. Kurşunlu Camisi'de denilen bu cami çok ayaklı Selçuklu üslubunda bir plana sahip olup, birimlerin üzeri altı kubbe ile kapatılmıştı (Gabriel, 1934: 118). 1942 depreminde tamamen yıkılmıştır (Seçkin, 2013: 163.). Camiden geriye sadece inşa kitabesi ulaşmıştır. Detaylı bilgi için bakınız: (Eyice, 1978: 166)

yapıların haricinde kaza Merkezinde 1455'te Hızır İlyas, Şeyh Şerafeddin ve Şeyh Mihman Zaviyeleri bulunmaktaydı (Kıvrım, 2014: 44). Kaza merkezinde inşa edilmiş olan bu yapılar elbette ki bölgenin gelişimiyle paralellik arz etmektedir. XV-XVI. yüzyıllarda birçok vakıf eserini bünyesine katan Sonisa'da, XVI. yüzyıl sonları ile birlikte bu imar faaliyetlerinin durduğu gözlenmektedir. Bu çalışmanın konusunu teşkil eden Sonisa Sinan Paşa Hamamı da, XVI. yüzyıl başlarında bölgede hızlanan imar faaliyetlerinin bir ürünü olarak inşa edilmiştir.

Hamamın banisi olan Lala Sinan Paşa hakkında tarihi kaynaklarda geçen bilgilerin ciddi bir tasnife tutulması gerekmektedir⁶. Yaşadığı dönemde Sinan Paşa adında birçok paşanın bulunması bilgi karışıklığının asıl sebebini oluşturmaktadır. Lala Sinan Paşa H. 931/M. 1526 tarihli vakfiyesinde kendisini "*el-Emîr el-Kebîr... alimlerin koruyucusu, gariplerin sığınağı, büyük vezir, emîr el-ümerâ Celâl el-Devlet ve 'l-din Sinan Paşa b. el-merhum... el-şehîd Mehmed*" olarak tanıtmaktadır (Şeşen, 2006: 337). Sinan Paşa Afyon-Sincanlı'da (Sinanpaşa ilçesi) yaptırmış olduğu imaretin H. 931-M. 1524 tarihli inşa kitabesinde "Sinan Paşa", yine aynı yapı üzerinde yer alan ikinci bir kitabede de "Lala Sinan" olarak ifade edilmektedir (Eyice, 2006: 304-305). Bu kitabelerde Paşa'nın vezir unvanını kullanmadığı görülmekle birlikte vakfiyede geçen "Emîr el-ümerâ" sıfatı, askeri bir komutan olduğuna işaret etmektedir. Afyon-Sincanlı'da yer alan türbesinin içerisindeki kabrin ayak şahidesinde geçen, "...eş-şehid es-sâid el-muhtac ilâ rahmet'îllah Sinan Paşa bin Mehmed sene 932 (Eyice, 2006: 307)" şeklindeki ibareden muhtemelen vakfın tanzim edildiği tarihten bir sene sonra, 1527'de, vefat ettiği anlaşılmaktadır. Paşa'nın vakıfları arasında özellikle Sivas'ta birçok yapısının bulunması, belli bir dönem burada bulunduğu işaret etmektedir. Bunun haricinde Paşa hakkında elimizde herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

Uluköy (Sonisa) Sinan Paşa Hamamı

Amasya'nın Taşova ilçesine bağlı Uluköy'de (Sonisa) bulunan yapı, tek hamam olup, günümüze sağlam bir şekilde ulaşmayı başarmıştır. Hamam üzerinde inşa ya da onarım kitabeleri bulunmamaktadır. Ancak Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde bulunan Lala Sinan Paşa ibn-i Mehmed'e ait H. 931/M. 1526 tarihli vakfiye (V.G.M., 608, Sayfa: 287, Sıra: 321)⁷ kaydında geçen "...Sonisa Kasabası'nda kâin hamamın tamamı olup..." şeklindeki bilgiden hareketle hamamın M. 1526 tarihinden kısa bir zaman önce Lala Sinan Paşa tarafından inşa ettirildiği anlaşılmaktadır. Yapı, 1994 ve 2003 yıllarında esaslı birer onarım geçirmiştir. Hamam doğu-batı doğrultuda meyilli bir arazi üzerine inşa edilmiştir. Yapıda inşa malzemesi olarak moloz taş ve tuğla kullanılmıştır. Hamam doğudan batıya doğru sırasıyla; soyunmalık,

⁶ Çorum'un Kargı ilçesinde Hacıhamza Kasabası'nda Yularkıstı Sinan Paşa tarafından cami, han, mektep ve hamam'dan oluşan bir vakıf tesis ettirilmiştir. Yine bu vakfın akarları arasında Sonisa Kasabası'na bağlı Kali Kala adlı köyde bir hamam bulunmaktadır (Ayar vd, 2014: 42-73). Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri'nde bu hamamın Hacıhamza'daki Sinan Paşa vakfına kayıt ettirildiğine dair belgeler bulunmaktadır (B.O.A., DVNSMHH.d., Gömlek: 133, Sıra: 862). Söz konusu hamamın, konumuzu teşkil eden Sinan Paşa hamamı ile karıştırılmaması için bu açıklama yapılmıştır.

⁷ Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi, 608 Numaralı Anadolu Vakfiye Defteri, Sayfa: 287, Sıra: 321 ve 610 Numaralı Defter, Sayfa 14, Sıra 27.

soyunmalığın batısında ılıkılık, ılıkılığın batısında sıcaklık, sıcaklığın kuzeyinde su deposu ve külhan kısımlarından oluşmaktadır (Foto. 1, Plan.1).

Hamamın soyunmalığı en anıtsal mekân olarak karşımıza çıkmaktadır. Soyunmalık beden duvarları moloz taş ve üç sıra tuğla örgüsü ile inşa edilmiştir. Soyunmalığın güney ve doğu cepheleri üzerinde üst kısımlarında sivri kemerli tuğla örgülü alınlıklar yer alan dikdörtgen formlu ikişer adet pencere bulunmaktadır. Soyunmalığa, kuzey cephe üzerinde yer alan beden duvarından dışa taşırılmış mermer taç kapıdan geçilerek girilmektedir. Taç kapının Bursa kemerli alınlık kısmı tuğla dolguludur. Burada yer alan kitabelik boş bırakılmıştır. Taç kapı üzerinde yer alan basık kemerli kapıdan geçilerek soyunmalığa girilir.

Foto. 1. Uluköy (Sonisa) Sinan Paşa Hamamı

Soyunmalık 10,18 x 9,42 m. ölçülerinde kareye yakın dikdörtgen planlıdır (Foto. 2). Soyunmalığın üzeri tromplarla geçilen kubbe ile kapatılmıştır. Mekân, kubbe merkezine açılan aydınlık feneri ile doğu ve güney cepheler üzerinde yer alan dikdörtgen formlu pencerelerle aydınlatılır. Soyunmalığın etrafı sekilerle çevrelenmiş olup, sekilerin üzerine ahşap soyunma kabinleri yerleştirilmiştir. Soyunmalığın merkezinde sekizgen fiskiyeli havuz bulunur. Havuzun çevre duvarları orijinal olmamakla beraber ortadaki yekpare taştan oyularak yapılmış fiskiye orijinaldir. Fiskiye'nin gövdesi dilimlere ayrılmış olup, ağız kısmı geometrik motiflerle bezenmiştir. Soyunmalığın batı cephesi üzerinde yer alan yuvarlak kemerli kapı ile ılıkılığa geçilir. Kapı kemerinin üzeri üçgen tarzda bir nişle sonlandırılmıştır. Kapıdan geçilerek girilen koridor ılıkılığın merkezine açılır.

Foto. 2. Soyunmalık

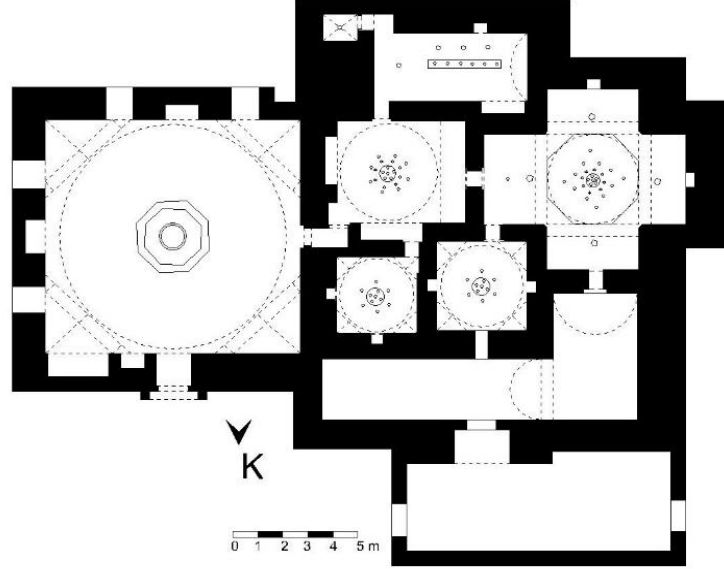
Ilıklık 5,11 x 4,11 m. ölçülerinde kareye yakın dikdörtgen planlı olup üzeri pandantiflerle geçilen kubbe ile kapatılmıştır (Foto. 3). Mekân kubbe üzerine açılan on dört adet altıgen ve sekiz adet altı kollu yıldız formundaki ışık gözleri ile aydınlatılmaktadır. Ilıklığın doğu duvarı üzerinde mukarnas kavsaralı bir niş bulunmaktadır. Mekânın güney duvarı, kademeli şekilde yukarı doğru daralan bir niş ile vurgulanmış olup burada bulunan yuvarlak kemerli kapıdan geçilerek tıraşlık ve helaya girilir.

Foto. 3. Ilıklık

Tıraşlık, 6,12 x 2,75 m. ölçülerinde doğu- batı doğrultuda uzanan dikdörtgen planlıdır. Mekânın üzeri beşik tonozla kapatılmıştır. Mekân, tonoz üzerine açılan altıgen formlu altı adet ışık gözü ile aydınlatılmaktadır. Tonozun güney etek kısımlarında belli aralıklarla yerleştirilmiş üç adet ışık gözü dikkat çekmektedir. Bu ışık gözlerinin mekânı üçe bölen paravan şeklinde tasarlanmış tıraşlık hücreleri için yerleştirildiği anlaşılmaktadır. Tıraşlığın doğu duvarı ile güney duvarının bittiği köşede üzeri çapraz tonozla örtülmüş hela yer almaktadır. Ilıklığın kuzeyinde sivri kemerli eyvanımsı bir niş içine

açılan sivri kemerli kapı ile halvet hücreğine geçilir⁸. Halvet, 3,29 x 3,10 m. ölçülerinde kare planlı olup, üzeri tromplarla geçilen kubbe ile kapatılmıştır. Mekân, kubbe merkezinde yer alan küme şeklinde yerleştirilmiş beş ve onu çevreleyen altı adet yuvarlak formu ışık gözleri ile aydınlatılmaktadır. Halvetin kuzey ve doğu cepheleri sekilerle çevrelenmiştir. Sekilerin üzerlerinde birer adet mermer kurna bulunur. Yine aynı cepheler üzerinde birer adet niş yerleştirilmiştir. Ilıklığın batı duvarı üzerine açılan yuvarlak kemerli kapıdan geçilerek sıcaklığa girilir.

Çizim 1. Uluköy Sinan Paşa Hamamı (S. Murat TOPÇU)

Sıcaklık 8,02 x 7,27 m. ölçülerinde dört eyvanlı tek halvetli bir plana sahiptir (Foto. 4). Sıcaklık merkezi pandantiflerle geçilen kubbe ile kapatılmıştır. Kubbe kuşağı mukarnaslarla dolgunlaşmıştır. Kubbe üzerine açılan on yedi adet altıgen ve sekiz adet altı kollu yıldız formundaki ışık gözleri ile sıcaklık aydınlatılmaktadır. Sıcaklığın merkezinde sekizgen formu göbek taşı bulunur. Sıcaklığı çevreleyen eyvanlar sivri kaş kemerlerle oluşturulmuştur. Eyvanlar, yarım kubbelerle kapatılmıştır. Eyvanlardan güney, kuzey ve batıdakiler bir adet beşgen formu, doğu eyvanı ise biri beşgen diğeri yuvarlak formu ışık gözleri ile aydınlatılmaktadır. Eyvanların etrafı sekilerle çevrelenmiştir. Sekiler üzerine birer adet mermer kurna yerleştirilmiştir. Sıcaklığın doğu eyvanının kuzey duvarı üzerinde yer alan yuvarlak kemerli kapı ile halvet hücreğine girilir. Halvet 3,59 x 3,59 m. ölçülerinde kare planlı olup üzeri tromplarla geçilen kubbe ile kapatılmıştır. Halvet kubbe üzerine açılan merkezde küme şeklinde yerleştirilmiş beş ve onu çevreleyen altı adet yuvarlak formu ışık gözleri ile aydınlatılmaktadır. Halvetin etrafı sekilerle çevrelenmiştir. Sekilerin üzerinde taş kurnalar bulunur. Bunlardan biri orijinal olup ters-düz yerleştirilmiş üç dilimli palmet motifleri ile bezenmiştir. Halvetin kuzey cephesi üzerinde yer alan

⁸ Su deposunun bu hücrenin arkasında uzanmasından ve külhan ocağı ile bağlantısından dolayı, bu hücrenin halvet olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

dikdörtgen formlu pencere su deposuna açılmaktadır. Yine sıcaklığın batı eyvanının kuzey cephesi üzerinde yer alan diğer bir pencerede su deposuna bakmaktadır.

Foto. 4. Sıcaklık

Su deposu "L" şeklinde bir plana sahip olup üzeri beşik tonozla kapatılmıştır. Su deposunda bulunması gereken orijinal kazan günümüzde Uluköy'de yer alan bir parkın içerisinde sergilenmektedir. Hamamın külhanına doğu cephesi üzerine açılan kapıdan girilir. Külhanın üzeri ahşap çatı ile kapatılmıştır. Külhan ocağı ve bacası tuğladan inşa edilmiştir (Foto. 5).

Foto. 5. Külhan Ocağı ve Bakır Kazan

Değerlendirme ve Sonuç

Lala Sinan Paşa'nın Sonisa'da inşa ettirmiş olduğu hamamın da akarları arasında yer aldığı vakıf, günümüzde Afyon'a bağlı Sinan Paşa ilçesinde (Karahisar-i Sahip Sincanluabad Nahiyesi Çatöyük Karyesi) yaptırmış olduğu imaret için tesis ettirilmiştir. Bu imaret için oluşturulan vakfa yine aynı

bölgede bir hamam, Tire’de çok sayıda dükkân ve han, Kütahya Simav’da bir hamam, Sivas’ta büyük ve küçük bedesten, iki han, iki değirmen ile bir çifte hamam vakfedilmiştir⁹. Bunların haricinde vakfa akar olarak Afyon, Tire, Kütahya ve Sivas’ta bulunan birçok köy ve mezranın gelirleri bırakılmıştır.

Lala Sinan Paşa’nın bu hayratından Afyon’da yaptırdığı imaret ile hamam¹⁰ günümüze ulaşmıştır (Eyice, 2006:303-336). Yine Paşa’nın vefatı üzerine burada kendisi için baldeken tarzında bir türbe inşa ettirilmiştir. Paşa’nın Kütahya Simav’da yaptırdığı hamam günümüze ulaşmamıştır (Avcı, 2020: 230). Tire’de vakfın akarları içerisinde sayılan han, dükkân, çarşı ve buzhaneyi ise tespit etmek artık mümkün görünmemektedir. Sivas’taki akarlar arasında zikredilen çifte hamam, 1935 yılına kadar ayakta iken sonraki bir tarihte ortadan kaldırılmıştır (Topçu, 2017: 97). Yine Sivas’ta bulunan Subaşı Hanı’nın Sivas Şer’iyye sicil kayıtlarından, Sivas Valisi Sinan Paşa vakfından olduğu anlaşılmaktadır. Mevcut hanın Osmanlı son döneminde büyük oranda yenilendiği mimari üslubundan anlaşılmaktadır (Denizli, Tarihsiz: 140). Vakfiyede Sivas’ta olduğu belirtilen diğer eserler ise günümüze ulaşmamıştır.

Paşa’nın Sonisa’da yaptırmış olduğu hamam, Türk hamam mimarisi içerisinde dört eyvanlı köşe halvetli plan şemasına dahildir. Anadolu’da Türk hamam mimarisinin her döneminde örnekleri verilmiş olan bu plan tipindeki hamamlar arasında; Kayseri- Hunat Hamamı’nın erkekler kısmı (XIII. yy. ilk çeyreği) (Karamağaralı, 1976:214-215), Edirne- Beylerbeyi Hamamı (1428) (Ayverdi, 1989: 465-466), Konya- Mahkeme Hamamı (1464) (Çaycı, 2004:153-177), Perşembe (Kadı) Hamamı (1490 civarı) (Şehitoğlu, 2008: 73), Tokat-Ali Paşa Hamamı (1572) (Eravşar, 2004: 93), Sivas- Behram Paşa (Kurşunlu) Hamamı (1576) (Topçu, 2017: 41), Samsun- Vezirköprü Çifte Hamam (1695) (Bayraktar, 2005: 248), Erzurum- Şeyhler Hamamı (XVII. yy. ikinci yarısı) (Ünal, 1974: 134-135), İzmir- Yeşildirek Hamamı (XVII. yy) (Ürer, 2002: 56-58) ve Kayseri- Pınarbaşı Yeni Hamamı (XX. yy. başları) (Denktaş, 2000: 230-233) sayılabilir. Bu plan şemasında halvet sayıları değişkenlik gösterebilmektedir. Sinan Paşa Hamamı bu şemanın dört eyvanlı tek halvetli grubu içerisine girmektedir. Aslında Sonisa Sinan Paşa Hamamı’nda iki halvet hücreci bulunmaktadır; fakat hücrelerden bir tanesi ılıklığa açılır vaziyette tasarlanmıştır. Amasya merkezde bulunan Mustafa Bey Hamamı’nın (M.1437) sıcaklık mekânı da benzer bir şekilde tasarlanmış olup Sinan Paşa Hamamı’ndan farklı olarak burada her iki halvet hücreci de sıcaklığa açılmaktadır (Topçu, 2018: 19-22).

Türk hamam mimarisinde soyunmalık mekânları gerek boyutları ve gerekse mimari tasarımı ile hamamların en anıtsal mekânları olarak karşımıza çıkmaktadır. Uluköy Sinan Paşa Hamamı’nda da bu uygulama devam ettirilmiştir. Uluköy (Sonisa) Sinan Paşa Hamamı’nın ılıklık mekânı doğu-batı doğrultuda dikdörtgen planlı olup üzeri kubbe ile kapatılmış vaziyettedir. Genellikle sıcaklık mekânına

⁹ Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi, 608 Numaralı Anadolu Vakfiye Defteri, Sayfa: 287, Sıra: 321 ve 610 Numaralı Defter : Sayfa 14, Sıra 27.

¹⁰ Günümüze sağlam bir şekilde ulaşan hamam, üç eyvanlı köşe halvetli bir plan şemasında inşa edilmiştir. Hamamın soyunmalık mekânı tamamen yenilenmiş olup sırasıyla hamam, soyunmalık, aralık, sıcaklık, su deposu ve külhan kısımlarından oluşmaktadır (Karaman, 2013: 76-78).

açılan halvet hücrelerinden farklı olarak burada bir halvetin ılıklığa açılır vaziyette tasarlanmış olması, Sinan Paşa Hamamı'nı genel uygulamalardan ayırmaktadır. Buna hamamın konumlandırıldığı alan ve planı oluşturan öğelerin dizilişleri etki etmiş olmalıdır. Uluköy Sinan Paşa Hamamı'nda beden duvarları moloz taş ile inşa edilmiştir. Soyunmalık mekânında bir sıra taş, üç sıra tuğladan oluşan almaşık bir örgü sistemi dikkat çekmektedir. Hamamın taç kapısı beden duvarından dışa taşırılmış olmakla beraber tamamen mermer malzemeden inşa edilmiştir.

Hamamda aydınlatma, soyunmalık mekânında aydınlık feneri ve pencerelerle sağlanırken diğer mekânlarda örtü üzerine açılan ışık gözleri bu görevi üstlenmişlerdir. Altıgen, beşgen ve yuvarlak formlu ışık gözlerinin yanı sıra, altı kollu yıldız formunda ışık gözleri ile küme şeklinde yerleştirilmiş ışık gözleri aydınlatma elemanı olarak kullanılmışlardır. Hamamın ılıklığının doğu duvarı niş kavsarasında ve sıcaklık kubbesi geçiş kuşağında mukarnas dolgularla karşılaşmaktadır. Yine soyunmalık mekânında yer alan sekizgen havuzun orijinal fiskiyesi üzerinde bulunan dilimler ve geometrik süslemeli motifler ile sıcaklık halvetinde yer alan orijinal kurna üzerindeki ters düz yerleştirilmiş palmet motifleri günümüze kadar sağlam bir şekilde ulaşmayı başarabilmiş süsleme unsurları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde bulunan belge ve fotoğraflardan hamamın 1994 yılında büyük oranda yıkık olduğu anlaşılmaktadır. Gerek bu dönemde hazırlanan restorasyon çalışmaları ve gerekse 2003 yılında gerçekleştirilen restorasyon faaliyetleri ile günümüze kadar sağlam bir şekilde ulaşmayı başaran Sonisa Sinan Paşa Hamamı maalesef günümüzde atıl vaziyettedir. Yapılan restorasyonlarla yeniden ayağa kaldırılan yapının bir an önce yeni bir fonksiyona büründürülerek kullanıma sunulması gerekmektedir. Aksi takdirde zamanla hamamın tekrar yıkılmaya yüz tutacağı aşikârdır.

Kaynakça

B.O.A.,DVNSMHM.d., Gömlek: 133, Sıra: 862.

Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi, 608 Numaralı Anadolu Vakfiye Defteri, Sayfa: 287, Sıra: 321 ve 610 Numaralı Defter: Sayfa 14, Sıra 27.

387 Numaralı Muhasebe-i Vilayet-i Karaman ve Rum Defteri (937/1530), Yayına Hazırlayan: Ahmet Özkılınç vd, Ankara: Başbakanlık Osmanlı Arşivleri, 1997.

ABDİZADE, H. H.. (1330), *Amasya Tarihi 2*, İstanbul: Hikmet Matbaası.

AVCI, O. (2020), *Kütahya Hamamları (12-19.yy) ve Türk Hamamları'nın Özgünlüğü*, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Eskişehir.

AYAR, A. R. & GÜNEŞ, H. & ÖZEL, R. O. (2014), "Hacıhamza Sinan Paşa Vakfiyesi (917/1511)", *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (2), 42-73.

AYVERDİ, E. H. (1989), *Osmanlı Mi'marisinde Çelebi ve Sultan II. Murad Devri (806-855/1403-1451) II*, İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti İstanbul Enstitüsü.

- AZİZ BİN ERDEŞİR-İ ESTERABADİ. (1990), *Bezm u Rezm*, Çev: Mürsel Öztürk, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- BAYRAKTAR, M. S. (2005), *Samsun ve İlçelerinde Türk Mimari Eserleri*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Erzurum.
- ÇAYCI, A. (2004), "Arşiv Kayıtlarına Göre Konya Mahkeme Hamamı (Hamam-ı Cedid- Yeni Hamam)", *S. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12, 153-177.
- DENİZLİ, H. (Tarihsiz), *Sivas Tarihi ve Anıtları*, Sivas: Özbelsan A.Ş. Yayınları.
- DENKTAŞ, M. (2000), *Kayseri'deki Tarihi Su Yapıları (Çeşmeler-Hamamlar)*, Kayseri: Kıvılcım Yayınevi.
- ERAVŞAR, O. (2004), *Tokat Tarihi Su Yapıları (Hamamlar)*, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- EVLİYA ÇELEBİ. (2005), *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatname 2-2*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- EYİCE, S. (1978), "Kapı Ağası Hüseyin Ağa'nın Vakıfları", *Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi* (Prof.Dr. Albert Gabriel Özel Sayısı), 9, 149-246.
- EYİCE, S. (2006), "Sincalı'da Sinan Paşa İmareti", *Vakıflar Dergisi*, 10, 303-336.
- GABRİEL, A. (1934), *Monuments Turcs D'anatolie (Amasya-Tokat-Sivas)*, Paris.
- KARAMAĞARALI, H. (1976), "Kayseri'deki Hunad Camisi'nin Restitüsyonu ve Hunat Manzumesinin Kronolojisi Hakkında Bazı Mülahazalar", *A. Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 21, 199-246.
- KARAMAN, S. (2013), *Afyonkarahisar Hamamları*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya,
- KIVRIM, İ. (2014), *Taşova-Erbaa Yerleşme Nüfus ve Ekonomi (15-16. Yüzyıl)*, İstanbul: Kitabevi.
- SEÇKİN, A. (2013), *Uluköy*, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- ŞEHİTOĞLU, E. (2008), *Bursa Hamamları*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- ŞEŞEN, R. (2006), "Sinan Paşa'nın Arapça Vakfiyesi'nin Tercümesi", *Vakıflar Dergisi*, 10, 337-343.
- TAESCHNER, F. (2010), *Osmanlı Kaynaklarına Göre Anadolu Yol Ağı*, Çev: Nilüfer Epceli, İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- TOPÇU, S. M. (2018), *Amasya'da Türk Devri Hamamları*, Kayseri: Kimlik Yayınları.
- TOPÇU, S. M. (2017), *Sivas İli ve İlçelerindeki Türk Devri Hamamları*, Sivas: Sivas İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü.
- ÜNAL, H. R. (1974), "Erzurum İli Dahilindeki İslami Devir Anıtları Üzerine Bir İnceleme", *A. Ü. Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 5, 49-142.
- ÜRER, H. (2002), *İzmir Hamamları*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.